अष्टमः प्रश्नः 1

॥तैत्तिरीय ब्राह्मणम्॥

॥अष्टमः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके अष्टमः प्रपाठकः॥

वर्रणस्य सुषुवाणस्यं दश्धेन्द्रियं वीर्यं परांऽपतत्। तत्स्र सृद्धिरन् समंसर्पत्। तत्स्र सृपारं सरसृत्वम्। अग्निनां देवेन प्रथमेऽह्न्ननु प्रायुंङ्कः। सरंस्वत्या वाचा द्वितीयें। स्वित्रा प्रंस्वेनं तृतीयें। पूष्णा प्रशुभिश्चतुर्थे। बृह्स्पतिंना ब्रह्मंणा पश्चमे। इन्द्रेंण देवेनं षष्ठे। वर्रुणेन् स्वयां देवतंया सप्तमे॥१॥

सोमेन राज्ञाँ ऽष्ट्रमे। त्वष्ट्रां रूपेणं नव्मे। विष्णुंना यज्ञेनाँप्रोत्। यत्स्र सृपो भवंन्ति। इन्द्रियमेव तद्वीर्यं यज्ञंमान आप्नोति। पूर्वापूर्वा वेदिर्भवति। इन्द्रियस्यं वीर्यस्यावं रुद्धे। पुरस्तां दुप्सदा र्से सौम्येन प्रचंरति। सोमो वै रेतोधाः। रेतं एव तद्दंधाति। अन्त्रा त्वाष्ट्रेणं। रेतं एव हितं त्वष्टां रूपाणि विकरोति। उपरिष्टाद्वैष्णवेनं। युज्ञो वै विष्णुं:। युज्ञ पुवान्तुतः प्रतिं तिष्ठति॥२॥

स्प्रमे दंधाति पश्चं च॥-----[१

जामि वा एतत्कुंर्वन्ति। यत्मद्यो दीक्षयंन्ति सद्यः सोमं कीणन्ति। पुण्डरिस्रजां प्रयंच्छत्यजांमित्वाय। अङ्गिरसः सुवर्गं लोकं यन्तः। अप्सु दीक्षात्पसी प्रावेशयन्। तत्पुण्डरीकमभवत्। यत्पुण्डरिस्रजां प्रयच्छंति। साक्षादेव दीक्षात्पसी अवंरुन्थे। दशभिवंत्सत्ररेः सोमं कीणाति। दशाक्षरा विराद॥३॥

अन्नं विराट्। विराजैवान्नाद्यमवं रुन्थे। मुष्क्रा भविन्ति सेन्द्रत्वायं। दृश्पेयों भवित। अन्नाद्यस्यावंरुद्धै। शृतं ब्राँह्मणाः पिंबन्ति। शृतायुः पुरुषः शृतेन्द्रियः। आयुंष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति। सृप्तदृशङ् स्तोत्रं भविति। सृप्तदृशः प्रजापंतिः॥४॥

प्रजापंतेरास्यै। प्राकाशावंध्वर्यवं ददाति। प्रकाशमेवैनं

गमयति। स्रजंमुद्ग्रात्रे। व्यंवास्मैं वासयति। रुकार होत्रैं। आदित्यमेवास्मा उन्नयति। अर्थं प्रस्तोतृप्रतिहुर्तृभ्याम्। प्राजापत्यो वा अर्थः। प्रजापंतेरास्यैं॥५॥

द्वादंश पष्टौहीर्ब्रह्मणें। आयुंरेवावंरुन्थे। वृशां मैंत्रावरुणायं। राष्ट्रमेव वृश्यंकः। ऋष्भं ब्राह्मणाच्छुर्सिनें। राष्ट्रमेवेन्द्रिया-व्यंकः। वासंसी नेष्टापोतृभ्यांम्। प्वित्रे प्वास्यैते। स्थूरिं यवाचितमंच्छावाकायं। अन्तत एव वरुणमवं यजते॥६॥

अनुङ्गाहंमग्रीधैं। विह्नुर्वा अनुङ्गान्। विह्नंरुग्नीत्। विह्नंनेव विह्नं यज्ञस्यावंरुन्थे। इन्द्रंस्य सुषुवाणस्यं त्रेथेन्द्रियं वीर्यं परांऽपतत्। भृगुस्तृतींयमभवत्। श्रायन्तीयं तृतींयम्। सरंस्वती तृतींयम्। भाग्वो होतां भवति। श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भविति। वार्वन्तीयंमग्निष्टोमसामम्। सार्स्वतीरपो गृह्णाति। इन्द्रियस्यं वीर्यस्यावंरुद्धे। श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भविति। इन्द्रियम्वास्मिन्वीर्यं श्रयति। वार्वन्तीयंमग्निष्टोमसामम्। इन्द्रियमेवास्मिन्वीर्यं

वारयति॥७॥

विराद्वजापंतिरर्श्वः प्रजापंतेरास्यै यजते ब्रह्मसामं भवति सप्त चं॥————[२]

र्ड्श्वरो वा एष दिशोऽनून्मंदितोः। यं दिशोऽनुं व्यास्थापयंन्ति। दिशामवेष्टयो भवन्ति। दिश्वेव प्रतिं तिष्ठत्यनुंन्मादाय। पश्चं देवतां यजित। पश्च दिशंः। दिश्वेव प्रतिं तिष्ठति। हिवषोहिवष इष्ट्वा बांर्हस्पत्यम्भिघांरयित। यज्मानदेवत्यो वै बृह्स्पितिः। यजमानमेव तेजंसा समर्थयित॥८॥

आदित्यां मृल्हां गुर्भिणीमा लंभते। मार्क्तीं पृश्किं पृष्ठीं पृष्ठीं

इन्द्रियं वै गर्भः। राष्ट्रमेवन्द्रियाव्यंकः। अगुर्भा मांरुती।

विङ्वै मुरुतंः। विशंमेव निरिन्द्रियामकः। देवासुराः संयंत्ता आसन्। ते देवा अश्विनौः पूषन्वाचः सृत्यः संन्निधायं। अनृतेनासुरान्भ्यंभवन्। तैऽश्विभ्यां पूष्णे पुरोडाशं द्वादंशकपालं निर्वपन्। ततो वै ते वाचः सत्यमवारुभ्यत॥१०॥

यद्श्विभ्यां पूष्णे पुंरोडाशं द्वादंशकपालं निर्वपंति। अनृतेनैव भ्रातृंव्यानिभूयं। वाचः सत्यमवंरुन्थे। सरंस्वते सत्यवाचे चरुम्। पूर्वमेवोदितम्। उत्तरेणाभि गृंणाति। स्वित्रे सत्यप्रंसवाय पुरोडाशं द्वादंशकपालं प्रसूत्ये। दूतान्प्रहिंणोति। आविदं एता भंवन्ति। आविदंमेवेनं गमयन्ति। अथो दूतेभ्यं एव न छिंद्यते। तिसृधन्व॰ शुंष्कदृतिर्दक्षिणा समृद्धे॥११॥

अर्ध्यति भ्वत्यरुन्धत् गुम्यन्ति द्वे चं॥———[3]

आग्नेयम्ष्टाकंपालं निर्वपति। तस्माच्छिशिरे कुरुपश्चालाः प्राश्चो यान्ति। सौम्यं चुरुम्। तस्मौद्वसुन्तं व्यवसायांदयन्ति। सावित्रं द्वादेशकपालम्। तस्मौत्पुरस्ताद्यवानाः सवित्रा विरुन्धते। बार्ह्स्पृत्यं चुरुम्। सवित्रेव विरुध्यं। ब्रह्मणा यवानादेधते। त्वाष्ट्रमुष्टाकंपालम्॥१२॥

रूपाण्येव तेनं कुर्वते। वैश्वान्तं द्वादंशकपालम्। तस्मां ज्ञघन्यं नैदांघे प्रत्यश्चंः कुरुपश्चाला याँन्ति। सारुस्वतं चरुं निर्वपति। तस्मांत्प्रावृष्टि सर्वा वाचों वदन्ति। पौष्णेन् व्यवस्यन्ति। मैत्रेणं कृषन्ते। वारुणेन् विधृता आसते। क्षेत्रपत्येनं पाचयन्ते। आदित्येनादंधते॥१३॥

मासिमाँ स्येतानिं ह्वी १ षिं निरुप्याणीत्यांहुः। तेनैवर्तून्प्रयुंङ्क्ष्वितिं। अथो खल्वांहुः। कः संवत्सरं जींविष्यतीति। षडेव पूर्वेद्युर्निरुप्यांणि। षडुंत्तरेद्युः। तेनैवर्तून्प्रयुंङ्के। दक्षिणो रथवाहनवाहः पूर्वेषां दक्षिणा। उत्तरं उत्तरेषाम्। संवत्सरस्यैवान्तौं युनिक्त। सुवर्गस्यं लोकस्य समष्टि॥१४॥ लाष्ट्रमष्टाकंपालं दक्षते युनक्तकं च॥———[४]

इन्द्रंस्य सुषुवाणस्यं दशधेन्द्रियं वीर्यं परांऽपतत्।

स यत्प्रेथमं निरष्ठीवत्। तत्क्वेलमभवत्। यद्वितीयम्। तद्वदेरम्। यत्तृतीयम्। तत्ककेन्ध्रुं। यन्नुस्तः। स सि्र्हः। यदक्ष्योः॥१५॥

स शाँदूलः। यत्कर्णयोः। स वृक्तेः। य ऊर्ध्वः। स सोमः। याऽवांची। सा सुराँ। त्रयाः सक्तंवो भवन्ति। इन्द्रियस्यावंरुद्धौ। त्रयाणि लोमांनि॥१६॥

त्विषिमेवावंरुन्थे। त्रयो ग्रहाः। वीर्यमेवावंरुन्थे। नाम्नां दशमी। नव वै पुरुषे प्राणाः। नाभिर्दशमी। प्राणा इन्द्रियं वीर्यम्। प्राणानेविन्द्रियं वीर्यं यजमान आत्मन्धंत्ते। सीसेन क्रीबाच्छष्पाणि क्रीणाति। न वा एतदयो न हिरंण्यम्॥१७॥

यत्सीसम्। न स्री न पुमान्। यत्क्रीबः। न सोमो न सुराँ। यत्सौँत्रामणी समृंद्धौ। स्वाद्वीन्त्वां स्वादुनेत्यांह। सोमंमेवैनांं करोति। सोमोंंऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरंस्वत्यै पच्यस्वेन्द्रांय सुत्राम्णे पच्यस्वेत्यांह। एताभ्यो ह्यंषा देवतांभ्यः पच्यंते। तिस्रः स॰सृंष्टा वसति॥१८॥ तिस्रो हि रात्रीः क्रीतः सोमो वसंति। पुनातं ते परिस्रुत्मिति यज्ञंषा पुनाति व्यावृत्त्यै। प्वित्रंण पुनाति। प्वित्रंण हि सोमं पुनन्ति। वारंण शश्वंता तनेत्यांह। वारंण हि सोमं पुनन्ति। वायुः पूतः प्वित्रेणेति नैतयां पुनीयात्। व्यृंद्धा ह्यंषा। अतिप्वितस्यैतयां पुनीयात्। कुविद्क्षेत्यनिरुक्तया प्राजापत्ययां गृह्णाति॥१९॥

अनिरुक्तः प्रजापंतिः। प्रजापंतेरास्यै। एकंयुर्चा गृह्णाति। एक्धेव यजंमाने वीर्यं दधाति। आश्विनं धूम्रमालंभते। अश्विनौ व देवानां भिषजौ। ताभ्यांमेवास्मे भेषजं कंरोति। सार्स्वतं मेषम्। वाग्वे सर्रस्वती। वाचैवैनं भिषज्यति। ऐन्द्रमृष्भ सेन्द्रत्वायं॥२०॥

अक्ष्योर्लोमानि हिरंण्यं वसति गृह्णाति भिषज्यत्येकं च॥————[५]

यित्रेषु यूपेंप्वालभेत। बृहिर्धाऽस्मांदिन्द्रियं वीर्यं दध्यात्। भ्रातृंव्यमस्मै जनयेत्। एक्यूप आलंभते। एक्धैवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यं दधाति। नास्मै भ्रातृंव्यं जनयति। नैतेषां पशूनां पुंरोडाशां भवन्ति। ग्रहंपुरोडाशा ह्यंते। युवर सुरामंमिश्वेनेतिं सर्वदेवृत्यं याज्यानुवाक्यं भवतः। सर्वा एव देवताः प्रीणाति॥२१॥

ब्राह्मणं परिक्रीणीयादुच्छेषंणस्य पातारम्। ब्राह्मणो ह्याहुत्या उच्छेषंणस्य पाता। यदि ब्राह्मणं न विन्देत्। वल्मीक्वपायामवं नयेत्। सैव ततः प्रायंश्चित्तिः। यद्वै सौत्रामण्ये व्यृद्धम्। तदंस्यै समृद्धम्। नानादेवत्याः प्शवंश्च पुरोडाशांश्च भवन्ति समृद्धै। ऐन्द्रः पंशूनामृत्तमो भवति। ऐन्द्रः पुरोडाशांनां प्रथमः॥२२॥

इन्द्रिये एवास्मैं स्मीचीं दधाति। पुरस्तांदन्याजानौं पुरोडाशौः प्रचरित। पृशवो वै पुरोडाशौः। पृश्नेवावं रुन्धे। ऐन्द्रमेकांदशकपालुं निर्वपिति। इन्द्रियमेवावं रुन्धे। सावित्रं द्वादंशकपालुं प्रसूत्ये। वारुणं दशंकपालम्। अन्तत एव वर्रणमवं यजते। वर्डबा दक्षिणा॥२३॥

उत वा पुषाऽश्व रं सूते। उताऽश्वंतरम्। उत सोमं उत सुराँ।

यत्सौँत्राम्णी समृद्धै। बार्ह्स्पृत्यं पृशूश्चंतुर्थमंतिपवितस्या लंभते। ब्रह्म वै देवानां बृह्स्पतिः। ब्रह्मंणैव यज्ञस्य व्यृद्धमपि वपति। पुरोडाशंवानेष पृशुर्भवति। न ह्यंतस्य ग्रहं गृह्णन्ति। सोमंप्रतीकाः पितरस्तृण्णुतेतिं शतातृण्णाया र समवनयति॥२४॥

श्वातायुः पुरुषः श्वतिन्द्रियः। आयुंष्येविन्द्र्ये प्रतितिष्ठति। दक्षिणेऽग्रौ जुंहोति। पापवस्यसस्य व्यावृत्त्यै। हिरंण्यमन्त्रा धारयति। पूतामेवैनां जुहोति। श्वतमानं भवति। श्वायुः पुरुषः श्वतेन्द्रियः। आयुंष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति। यत्रैव श्वतातृण्णां धारयंति॥२५॥

तिन्नदंधाति प्रतिष्ठित्यै। पितृन् वा पृतस्यैन्द्रियं वीर्यं गच्छति। य॰ सोमोऽति पवंते। पितृणां यौज्यानुवाक्यांभिरुपं तिष्ठते। यदेवास्यं पितृनिंन्द्रियं वीर्यं गच्छंति। तदेवावं रुन्धे। तिस्भिरुपं तिष्ठते। तृतीये वा इतो लोके पितरं। तानेव प्रीणाति। अथो त्रीणि वै यज्ञस्यैन्द्रियाणि। अध्वर्युर्होतौ

ब्रह्मा। त उपंतिष्ठन्ते। यान्येव यज्ञस्येन्द्रियाणि। तैरेवास्मैं भेषजं कंरोति॥२६॥

प्रीणाति प्रथमो दक्षिणा समवंनयति धारयंतीन्द्रियाणि चत्वारि च॥————[ξ]

अग्निष्टोममग्र आहंरति। यज्ञमुखं वा अंग्निष्टोमः। यज्ञमुखमेवारभ्यं स्वमा क्रमते। अथैषोऽभिषेचनीयंश्चतु-स्त्रिष्शपंवमानो भवति। त्रयंस्त्रिष्श्दे देवताः। ता एवाप्नोति। प्रजापंतिश्चतुस्त्रिष्शः। तमेवाप्नोति। स्ष्श्रर एष स्तोमानामयंथापूर्वम्। यद्विषंमाः स्तोमाः॥२७॥

पुतावान् वै युज्ञः। यावान्यवंमानाः। अन्तः श्लेषंणं त्वा अन्यत्। यत्समाः पवंमानाः। तेनाऽसर्श्शरः। तेनं यथापूर्वम्। आत्मनैवाग्निष्टोमेनुर्भ्नोतिं। आत्मना पुण्यो भवति। प्रजा वा उक्थानिं। पृशवं उक्थानिं। यदुक्थ्यों भवत्यनु सन्तंत्त्यै॥२८॥

स्तोमाः पुशवं उक्थान्येकं च॥-----[७]

उपं त्वा जामयो गिर् इतिं प्रतिपद्भवति। वाग्वै वायुः।

वाच एवैषों ऽभिषेकः। सर्वांसामेव प्रजाना रं सूयते। सर्वां एनं प्रजा राजेतिं वदन्ति। एतम् त्यन्दश् क्षिप् इत्यांह। आदित्या वै प्रजाः। प्रजानां मेवेतेनं सूयते। यन्ति वा एते यंज्ञमुखात्। ये संम्भार्यां अऋन्ं॥२९॥

यदाह् पर्वस्व वाचो अंग्रिय् इतिं। तेनैव यंज्ञमुखान्नयंन्ति। अनुष्टुक्प्रंथमा भवति। अनुष्टुगुंत्तमा। वाग्वा अनुष्टुक्। वाचैव प्रयन्तिं। वाचोद्यंन्ति। उद्वंतीर्भवन्ति। उद्वद्वा अनुष्टुभों रूपम्। आनुष्टुभो राजन्यः॥३०॥

तस्मादुद्वंतीर्भवन्ति। सौर्यंनुष्टुगुंत्तमा भंवति। सुवर्गस्यं लोकस्य सन्तंत्ये। यो वै स्वादेतिं। नैनर्ं स्व उपनमित। यः सामन्य एतिं। पापींयान्त्सुषुवाणो भंवति। पृतानि खलु वै सामानि। यत्पृष्ठानिं। यत्पृष्ठानि भवन्ति॥३१॥

तैर्व स्वान्नैतिं। यानिं देवराजाना् सामानि। तैर्मुष्मिं ह्योक ऋंध्रोति। यानिं मनुष्यराजाना् सामानि। तैर्स्मिं ह्योक ऋंध्रोति। उभयोर्वे लोकयोर् ऋध्रोति। देवलोके चं मनुष्यलोके चं। एकवि शों ऽभिषेचनीयंस्योत्तमो भंवति। एकवि शाः केशवपनीयंस्य प्रथमः। सप्तद्शो दंशपेयः॥३२॥

विड्वा एंकविश्वाः। राष्ट्रश्य संप्तद्याः। विश्रं एवैतन्मध्यतींऽभिषिंच्यते। तस्माद्वा एष विश्रां प्रियः। विश्रो हि
मध्यतोऽभिषिच्यतें। यद्वा एनम्दो दिशोऽनुं व्यास्थापयंन्ति।
तत्सुंवर्गं लोकम्भ्या रोहिति। यदिमं लोकं न प्रत्यवरोहैंत्।
अतिजनं वेयात्। उद्वां माद्येत्। यदेष प्रतीचीनः स्तोमो
भवंति। इममेव तेनं लोकं प्रत्यवरोहित। अथो अस्मिन्नेव
लोके प्रति तिष्ठत्यनुंन्मादाय॥३३॥

अर्क्नत्राजुन्यों भवंन्ति दश्पेयों माद्येत्रीणिं च॥______[८]

इयं वै रंज्ता। असौ हरिणी। यद्रुक्मौ भवंतः। आभ्यामेवैनंमुभ्यतः परिं गृह्णाति। वर्रुणस्य वा अभिष्टिय्यमान्स्यापः। इन्द्रियं वीर्यं निरंप्रन्। तत्सुवर्ण्ष् हिरंण्यमभवत्। यद्रुक्ममन्तर्दधांति। इन्द्रियस्यं वीर्यस्या-

निर्घाताय। श्तमांनो भवति श्तक्षेरः। श्तायुः पुरुषः श्तेन्द्रियः। आयुंष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति। आयुर्वे हिरंण्यम्। आयुष्यां एवैनंमभ्यतिं क्षरन्ति। तेजो वे हिरंण्यम्। तेजस्यां एवैनंमभ्यतिं क्षरन्ति। वर्चो वे हिरंण्यम्। वर्चस्यां एवैनंमभ्यतिं क्षरन्ति॥३४॥

शतक्षंरोऽष्टौ चं॥_____ अप्रीतिष्ठितो वा एष इत्यांहुः। यो राजसूर्येन यर्जत इतिं। यदा वा एष एतेनं द्विरात्रेण यजंते। अर्थ प्रतिष्ठा। अर्थ संवत्सरमाप्रोति। यावन्ति संवत्सरस्यांहोरात्राणि। तावंतीरेतस्यं स्तोत्रीयाः। अहोरात्रेष्वेव प्रतिं तिष्ठति। अग्निष्टोमः पूर्वमहंर्भवति। अतिरात्र उत्तरम्॥३५॥ नानैवाहोरात्रयोः प्रतिं तिष्ठति। पौर्णमास्यां पूर्वमहंर्भवति। व्यंष्टकायामुत्तंरम्। नानैवार्धमासयोः प्रतिंतिष्ठति। अमावास्यांयां पूर्वमहंभवति। उद्देष्ट उत्तंरम्। नानैव मासंयोः प्रतितिष्ठति। अथो खलुं। ये एव संमानपक्षे पुंण्याहे स्याताम्। तयोः कार्यं प्रतिष्ठित्ये॥३६॥

अपृश्व्यो द्विरात्र इत्यांहुः। द्वे ह्येते छन्दंसी। गायतं च त्रेष्टुंभं च। जगंतीमन्तर्यन्ति। न तेन जगंती कृतत्यांहुः। यदेनान्तृतीयसवने कुर्वन्तीति। यदा वा एषाऽहीनस्याहुर्भजंते। साह्रस्यं वा सवंनम्। अथैव जगंती कृता। अथं पश्व्यः। व्युंष्टिर्वा एष द्विरात्रः। य एवं विद्वान्द्विरात्रेण यजंते। व्येवास्मां उच्छति। अथो तमं एवापं हते। अग्निष्टोममन्तृत आ ह्रंरति। अग्निः सर्वा देवताः। देवतांस्वेव प्रतिं तिष्ठति॥३७॥

उत्तरं प्रतिष्ठित्यै पश्व्यः सप्त चं॥————[१०]

वर्रणस्य जामि वा ईंश्वर आँग्नेयमिन्द्रंस्य यिश्वष्वंग्निष्टोममुपं त्वेयं वै रंज्ताऽप्रंतिष्ठितो दशं॥१०॥

वर्रुणस्य यद्श्विभ्यां यत्रिषु तस्मादुद्वंतीः सप्तित्रिर्श्शत्॥३७॥ वर्रुणस्य प्रतितिष्ठति॥

हरिः ओम्॥ ॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके

16 अष्टमः प्रश्नः

अष्टमः प्रपाठकः समाप्तः॥

This PDF was downloaded from http://stotrasamhita.github.io.

 ${\sf GitHub:} \quad {\sf http://stotrasamhita.github.io} \quad | \quad {\sf http://github.com/stotrasamhita}$

 ${\sf Credits:} \quad {\sf http://stotrasamhita.github.io/about/}$